



מדינת ישראל  
משרד החינוך

ראמ"ה  
הרשות הארצית  
למידה והערכה בחינוך

המזכירות הפדגוגית



הבנת הנקרא



אוצר מילים



פרזנטציה



הבעה בכתב

# תיאור מבדק איתא"י

איתור תפקודים אורייניים בכיתה י'

# הקדמה

אחת ממטרותיה של מערכת החינוך היא לטפח לומד<sup>1</sup> עצמאי, יצירתי וביקורתי, ולהביא לידי ביטוי את מגוון הכישרים והנטיות שלו. אימוץ של דרכי הוראה-למידה-הערכה מגוונות וחדשניות חיוני למיצוי יכולותיו של התלמיד וללמידה מיטבית בכל אחד מתחומי הדעת, כאשר לצורך הלמידה ולשלב ההערכה – התלמיד זקוק לתשתית מבוססת של אוריינות לשונית.

אוריינות לשונית מתייחסת להיכרות עם כל גוני השפה – הדבורה אך בעיקר זו הכתובה – והיא כוללת היכרות עם רבדים שונים של השפה ויכולת להשתמש בשפה בסיטואציות שונות ובהקשרים תקשורתיים מגוונים, כולל הקשרים דיגיטליים (Ravid & Tolchinsky, 2002). רכישת השפה הדבורה היא תהליך התפתחותי טבעי המתרחש אצל כל ילד החשוף לשפה באופן אינטנסיבי ואינטראקטיבי. רכישת השפה מהווה תשתית הכרחית לרכישת אוריינות לשונית, אך אין די בה. כדי שאוריינות לשונית תתבסס ותפתח נחוצים התערבות ותיווך מתמיד של גורמי חינוך. עמידה על יכולות השפה ועל האוריינות הלשונית של תלמידים, לצד הבנת האתגרים הייחודיים העומדים בפניהם בתחומי הדעת השונים, יאפשרו פיתוח של תוכניות התערבות ותיווך שיוכלו להביא כל תלמיד למיצוי טוב יותר של יכולותיו.

מטרת מבדק איתא"י היא למפות את היכולות השפתיות-אורייניות של תלמידים בראשית כיתה י' עם המעבר לחטיבה העליונה. המבדק מתמקד בהערכת מגוון מיומנויות השפה השונות: ידע אוצר מילים, הבנת הנקרא, הבעה בכתב, פרזנטציה (הבעה בעל-פה). בפיתוח המבדק הובאו בחשבון המיומנויות של האוריינות הלשונית המתאימות לשלב ההתפתחותי שבו מצויים התלמידים. כמו כן נלקחו בחשבון המיומנויות הנדרשות בבית הספר כתשתית ללמידה של כל תחומי הדעת. השליטה במיומנויות אלה מאפשרת השתתפות נאותה בתהליכי הערכה חלופית הנדרשים כיום בחטיבה העליונה כחלק מדרישות תעודת הבגרות.

המבדק יועבר לתלמידים על ידי צוות בית הספר, ותוצאותיו הן לשימוש פנימי בית ספרי. המבדק, שמכוון לתמוך בתהליכים של הערכה מעצבת, עשוי להיות בסיס חשוב לתכנון ההוראה בחטיבה העליונה, והוא מכוון ליעל את תהליך קבלת ההחלטות בבית הספר. ניתוח הראיות ממבדק איתא"י יסייע למורים לזהות את החוזקות של התלמידים ולאחר את קשיי התלמידים אשר עלולים לפגוע בהמשך הלמידה. ניתוח הנתונים בעבור קבוצות שונות של תלמידים – ברמת הפרט, ברמת הכיתה וברמת השכבה – יאפשר למורים לתכנן ולבחור את פעולות ההתערבות המתאימות לתלמידים ובכך גם לסייע לתלמידים החלשים להגיע בהמשך להישגים הנדרשים.

חשוב ליצור אינטגרציה בין הראיות במבדק הזה ובין ראיות על אודות כישרויו של כל תלמיד ממקורות פורמליים נוספים, כמו מבחנים ובחנים אחרים, וממקורות בלתי פורמליים, כמו ידע קודם על התלמיד, שיחות איתו בכיתה ותצפית בכתיבתו. התהליך הזה יסייע לקבל תמונה מלאה על תלמידי הכיתה, ולספק לתלמידים את הסיוע הנדרש שיאפשר להם לדעת מה לעשות כדי להשתפר בהמשך הלמידה.

## ביבליוגרפיה

Ravid, D. & Tolchinsky, L. (2002). Developing linguistic literacy: A comprehensive model. *Journal of Child Language*, 29, 419-448.

<sup>1</sup> ההתייחסות לתלמיד היא בלשון "זכר" אך מכוונת לשני המינים.

# מבנה המבדק

המבדק נערך בשתי פעימות במחשב: בפעימה הראשונה בודקים אוצר מילים והבנת הנקרא, ובפעימה השנייה בודקים הבעה בעל־פה. נוסף על פעימות אלו, המבדק כולל גם משימה משלימה – פרזנטציה (הבעה בעל־פה) שמועברת בכיתה. בתרשים זה מפורט מבנה המבדק.

פעימה ראשונה במחשב, 90 דקות



פעימה שנייה במחשב, 45 דקות



משימה משלימה, בכיתה או בזום



תמונות: shutterstock.com